

Camilla Andersson
Socialchef. Tel 0417 – 182 14
E-post: camilla.andersson@tomelilla .se

Diarienummer: VON 2021/12,
FN 2021/
Datum 18 januari 2021

Remissyttrande till slutbetänkandet gällande Hållbar socialtjänst (SOU2020:47) från Familjenämnden och Vård och omsorgsnämnden i Tomelilla kommun

Regeringen beslutade den 6 april 2017 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter. De större förslagen i utredningen presenterar i betänkandet är

- Socialtjänsten ska i hög grad arbeta förebyggande som bidrar till en social hållbarhet
- Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig, jämlik och jämställd
- Socialtjänsten ska ges ett utökat ansvar för övergripande samhällsplanering och planering av insatser för att minska behovet av individuella insatser
- Socialtjänsten ges möjlighet att tillhandahålla insatser utan föregående behovsprövning.
- Förslaget ska främja effektiva och kunskapsbaserade insatser av god kvalitet
- Lagstiftningen ska ge utrymme att ta tillvara medarbetarens kompetens för att utveckla verksamheten och att fokusera på kärnverksamheten. De förslag som utredaren lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till ökade kostnader för stat eller kommun.

Nedan följer en sammanfattning samt yttrande i delar av förslag från utredningen SOU 2020:47:

Ökad kvalitet till samma kostnad bedöms inte realistiskt

Det framkommer i utredningen att de förslag som utredaren lämnar ska bidra till ökad kvalitet utan att leda till ökade kostnader för stat eller kommun. Därmed betonar familjenämnden och vård- och omsorgsnämnden i Tomelilla kommun en följsamhet till finansieringsprincipen från staten som innebär att kommunen inte ska behöva prioritera om annan verksamhet för att finansiera nya statliga uppgifter. Flera av förslagen innebär en utökning av socialtjänstens ansvarsområde och andra innebär en stor omställning gentemot dagens socialtjänst. Resurskrävande insatser krävs i båda nämnderna vad gäller den omställning som kommer att behövas. Verksamheterna är också beroende av verksamhetssystem och även här behövs resurskrävande ombyggnationer för att anpassa dessa för att stämma överens med nya kapitel och paragrafer enligt jämförelsetabellen i bilaga 4. Därtill kommer troligtvis ett omfattande arbete behöva genomföras för att göra det möjligt att ta ut statistikuppgifter, både för internt bruk och för att ta fram uppgifter som begärs av andra myndigheter. Det framstår vidare inte som självklart att utredningens förslag leder till att utredningens syfte med ökad jämlikhet där människor ges lika möjligheter och rättigheter nås. Insatser som ges utan behovsprövning liksom förebyggande och rehabiliterande insatser på olika nivåer kommer att utformas och tillgängliggöras på olika sätt i olika kommuner. Medborgarens möjlighet att ta del av sådana insatser kommer inte att vara jämlika utan styras av var man bor. Tomelilla kommun finner sammanfattningsvis att kostnader för att möta utredningens ambitioner och utökade krav inte tillnärmelsevis kompenseras.

5. Lagens tillämpningsområde

5.1.2 Innebörden av begreppet socialtjänst anges i lagen

Utredaren menar att verksamhet som bedrivs med stöd av Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, inte ska räknas till socialtjänst. Tomelilla kommun finner inte att utredarens argument för ställningstagandet är verklighetsförankrade då verksamhet som bedrivs enligt LSS har nära samband och knyter an till den verksamhet som bedrivs enligt Socialtjänstlagen (SoL). Många enskilda har också insatser enligt båda lagrummen varför det vore olämpligt att kraven på verksamheterna ser olika ut. Om krav på att verksamhet enligt SoL ska bedrivas på evidensbaserad grund vore det ojämnt, i ett medborgarperspektiv, att inte samma krav ställs på verksamhet enligt LSS. Att arbeta med helhetssyn och jämlikhet mellan grupper som utredningen vill uppnå motarbetas av att avskilja verksamhet enligt LSS från begreppet socialtjänst.

- Vård och omsorgsnämnden förordar därför att verksamhet enligt LSS ska ingå i definitionen av socialtjänst.

7 Socialtjänstens mål

7.3 Ett förebyggande perspektiv

- Nämnderna ser positivt på utredningens förslag om förebyggande arbete som syftar till minskade framtida behov. Kostnaderna är stora för att hantera de mer akuta behoven hos de med de största behoven och därför blir det svårt att finansiera politiska beslut om att satsa mer på förebyggande, generella och individuella insatser. Socialtjänstens målgrupper har heller inte alltid själv förmåga att ta till sig eller själv utföra rekommenderade förebyggande och rehabiliterande individuella insatser utan behöver i många fall praktisk hjälp vid utförandet. Den ambitionshöjning som utredningen antyder skulle i det perspektivet vara starkt kostnadsdrivande. Det behöver också tydliggöras om individuella förebyggande och rehabiliterande insatser ska omfattas av biståndsprövning.

7.4 En lätt tillgänglig socialtjänst

Socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig och utredningen ger en övergripande riktning för hur socialtjänsten ska planeras och utformas när det gäller den enskildes möjligheter att enkelt ta och ha kontakt med verksamheten. Det avser exempelvis tillgång till e-tjänster, geografisk placering, öppettider, fysisk tillgänglighet osv.

- Nämnderna anser att det som beskrivs som lättillgänglig socialtjänst i utredningen med största sannolikhet är kostnadsdrivande. Förväntningarna kan också överstiga rimliga kostnader för densamma.

10 Planering av insatser

10.2.3 Kommunen ska planera sina insatser och särskilt beakta behovet av tidiga och förebyggande insatser

Den nuvarande socialtjänstlagen innehåller bestämmelser om att kommunen har ett ansvar för att planera sina insatser för äldre och personer med funktionsnedsättning. Utredningen anser att detta ansvar för kommunen inte ska vara begränsat till att gälla endast för dessa målgrupper, utan ansvaret ska vidgas till att omfatta alla enskilda. Socialtjänsten ska också ansvara för kommunens samhällsplanering för sociala behov.

- Detta förslag innebär en utökning av socialtjänstens område för samhällsplaneringen än vad som redan i dag framgår i lagstiftningen. Familjenämnden och vård och omsorgsnämnden föreslår att de som ansvarar för samhällsplanering ges möjlighet till breddad kompetens för att bevaka socialtjänstens intressen i samhället. Svårt i den lilla kommunen att tillhandahålla all specialistkompetens.
- Vård- och omsorgsnämnden och Familjenämnden ser att detta är en utvidgning av från socialtjänstens ansvar för målgrupper till att omfatta alla enskilde och därmed kostnadsdrivande. Det behövs mer kunskap och forskning om beprövade insatser i så fall. I en liten kommun som vår saknas det oftast ekonomi att tillhandahålla de specialresurser ex inom folkhälsa som behövs. Redan idag arbetar vi förebyggande tillsammans med andra aktörer (mödrahälsovård, vårdcentraler, barnomsorg/skola/polis/ideella krafter m m). Det framstår som ett stort och resurskrävande planeringsuppdrag som åläggs kommunerna. Den föreslagna ekonomiska compensationen för det utvidgade ansvaret bedöms inte motsvara behovet. Behovet av planering i den omfattning som utredningen beskriver torde inte i en befolkningsmässigt liten kommun täckas av ett tillskott motsvarande en mycket liten del av en heltidstjänst.

10.3.5 Bestämmelserna om särskilda avgifter upphävs

Utredningen förslag är att ta bort sanktionsavgifterna som finns idag samt att socialnämnden ska rapportera ej verkställda beslut en gång per halvår istället som nu var tredje månad.

- Nämnderna i Tomelilla ställer sig bakom förslaget att ej verkställda beslut rapporteras mer sällan. Vård och omsorgsnämndens tidsbesparing är dock begränsad då det enbart avser insatser enligt SoL och inte LSS (lagen om särskilt stöd för vissa funktionshindrade).

- Däremot reserverar nämnderna sig emot att sanktionsavgifterna tas bort då det kan påverka rättssäkerheten för den enskilde. Både den särskilda avgiften och rapporteringsskyldigheten har ett viktigt syfte att värna enskildas rättssäkerhet. Anledningen är att en enskild som fått ett beslut om en viss insats enligt SoL inte har möjlighet att vända sig någonstans för att kräva att beslutet också verkställs. Sanktionsavgiften är samhällets sätt att stödja den enskilde att de beviljade insatserna utan att själv behöva strida för sina insatser.

12.3.3 Krav på uppföljning införs

Utredaren föreslår att kvaliteten i verksamheten systematiskt ska följas upp, utvecklas och säkras. Dokumentation är ofta en förutsättning för att utveckla verksamheten, utöva tillsyn och ska socialtjänsten arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet är dokumentationen ett viktigt instrument.

- Nämnderna stödjer utredningens förslag att kommunerna ges nationellt stöd för att utveckla den systematiska uppföljningen då detta brister på många håll. När ytterligare ett krav läggs till i lagstiftningen, behöver det uppmärksammas att kravet också kräver resurser, alternativt att andra krav på socialtjänsten sänks, för att vara reellt genomförbart.
- Nämnderna ser positivt på förslaget att Socialstyrelsen ges i uppdrag att se över föreskrifter gällande handläggning och dokumentation för minskad administration.

13 Bemötande

13.2.5 Det införs krav på respektfullt bemötande

De som ansvarar för verksamheten behöver se till att personalen har förutsättningar för ett respektfullt bemötande utifrån den enskildes förutsättningar och behov. För den enskilde innebär det vad man kan förvänta sig vid kontakter med socialtjänsten. För medarbetarna anger bestämmelsen att bemötande är en central del av socialtjänstens arbete för god kvalitet och att bemötandet hör till de uppgifter som socialtjänsten ska se till att den har tillräcklig kompetens för att klara av. Kompetens kan vara kunskap, möjlighet till reflektion, värderingar, arbetsmiljö osv. Utredningen trycker också på att uppmärksamma bemötande i uppföljningen av verksamheten. Med formuleringen vill utredningen markera att allt bemötande inom socialtjänsten ska utgå från respekten för människovärdet, som är lika för alla människor och från de individuella skillnader som gör alla människor unika. Detta är särskilt viktigt att människor som är i särskilt utsatta situationer kan känna sig respekterade vid kontakter med myndigheter och offentliga verksamheter.

- Nämnderna är positiva till att utredningen lyfter bemötandet som en viktig del i socialtjänsten. Förvaltningslagens bestämmelser kring bemötande omfattar endast myndighetsutövningen och socialtjänstens uppdrag är så mycket större. Utan ett välfungerande bemötande vill och vågar inte medborgarna söka stöd och hjälp vid behov.

14 En kunskapsbaserad socialtjänst

14.3.1 Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet

Krav införs på att verksamhet inom socialtjänsten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

- Utvecklingen är önskvärd och det framgår av utredningen att man anser att det finns ett väl utbyggt och brett kunskapsstöd att ta del av och att det i de fall behöver anpassas kan göras inom de kunskapsstyrande myndigheterna ordinarie arbete. Det får dock beaktas att detta är ytterligare ett nytt krav som införs. Att arbeta i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet kommer inte att ske av sig själv utan kommer att kräva ekonomiska resurser för att kunna genomföra utbildning, implementering, fortbildning, anpassning till nya arbetssätt etc.
- Nämnderna efterfrågar en tydlig nationell vägledning avseende vilka arbetsmetoder som finns att tillgå för att socialtjänsten ska kunna arbeta utifrån bästa tillgängliga kunskap

14.4.6 Behov av översyn

Utredarens förslag om att tillsätta en utredning för att göra en översyn av professionens roll och den nuvarande beslutsordningen inom socialtjänstens område är nödvändig, om krav på att socialtjänstens verksamhet ska grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet ska införas.

15 Nationell statistik

15.10.4 En ny lag om socialtjänstdataregister

Utredningen föreslår en ny lag om socialtjänstdataregister – vilket medför att det finns ett centralt inhämtande av uppgifter som en del i att skapa en evidensbaserad socialtjänst, dvs vilka insatser har bäst nytta eller effekt. Ett socialtjänstdataregister med nationell statistik är av stor betydelse för att verksamheten ska kvalitetssäkras och kunna följas upp med regelbundna mätningar och beskrivningar av behov. Produktionen av statistik kan bli mer rationell verksamheten kan mäta produktivitet, en nytta för medborgaren vad skattepengar används till, nytta för forskning och utveckling. Utredningen lyfter fram att det finns risker med personnummerbaserad statistik. Datainspektionen och Socialstyrelsen har lämnat yttrande på de risker som identifieras. Men ska verksamheten bedrivas kunskapsbaserat så behövs även bästa möjliga kunskap i form av data.

- Nämnderna anser att en reglering av en utökad nationell statistik inom socialtjänstens område är godtagbar för vårt samhälle och proportionerlig i förhållande till det ingrepp i skyddet för den personliga integriteten som det innebär.
- Nämnderna ställer sig bakom vikten av att det finns en samlad bild av vilka insatser som är effektiva respektive verkningslösa. Det bör poängteras att även privata aktörer bör inkluderas i det evidensbaserade arbetssättet. En ökad mängd av statistik och uppföljningar befaras dock kunna öka den administrativa arbetsbelastningen för kommunen.
- Det behövs samtidigt nationella grundkrav på verksamhetssystemens utformning.

16 Insatser till enskilda

16.4.2 Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå- skäliga levnadsförhållande

Utredningen föreslår att begreppet skälig levnadsnivå ska ändras till skäliga levnadsförhållande i livsföringen utom vid ekonomiskt bistånd, där skälig levnadsnivå fortfarande ska gälla. Levnadsnivå är relevant vid ekonomiskt stöd som behöver kunna preciseras till en viss nivå men problematisk vid insatser som avser annat stöd där det som ska uppnås bara kan beskrivas genom individuella mål och olika sätt att uppnå dessa. Utredningen är tydlig med i att då det i uppdraget fanns uttalat en icke kostnadsdrivande lag så kan utredningen inte föreslå goda levnadsförhållande såsom det återfinns i LSS- lagstiftningen (Lagen om särskilt stöd till vissa funktionshindrade).

- Nämnderna anser att begreppet levnadsförhållande stämmer bättre överens med intentionerna om en individuell bedömning. Levnadsförhållande är inte på samma sätt kopplat till en föreställning om mät- och jämförbara nivåer. Istället riktar det sig till de faktorer som kan bidra till att biståndet leder till önskade förändringar eller andra resultat.

17 Insatser utan behovsprövning

17.3.2 och 173.3. Ny bestämmelse om insatser utan behovsprövning

Förslaget i en ny socialtjänstlag öppnar upp för att insatser ska kunna ges utan föregående behovsprövning med vissa undantag. I insatser utan behovsprövning ingår hemtjänst och korttidsboende dvs all äldreomsorg som inte är särskilt boende.

- Detta vill vård- och omsorgsnämnden reservera sig mot. Det kommer att bli kostnadsdrivande om den enskilde (eller dess närstående) avropar sådana insatser. Redan idag är korttidsboende generellt efterfrågat efter tex sjukhusvistelse och verksamheten ser att dessa insatser med all sannolikhet skulle öka vilket i sin tur blir mer kostnadsdrivande än att återvända till eget boende efter en sådan vistelse. Sådan vård är också ofta förknippad med hälso- och sjukvård där insatserna ibland överlappas. Risk att teamarbetet kullkastas i den sammanhållna vården som är under utveckling i verksamheten idag.
- Matdistribution, trygghetslarm och hemtjänst kan sedan 2018 ges utan individuell behovsprövning. Nämnden har gjort bedömningen att det är kostnadsdrivande då det är efterfrågan och inte individens behov som avgör vilka insatser som ska sättas in. Den personliga omvårdnaden i hemtjänst sker också här i nära samverkan med kommunens hemsjukvård. En väl genomförd biståndsbedömning skapar tillit, trygghet och kontroll. Det nya förslaget riskera istället leda till en ökad differentiering mellan omsorg och vård, eftersom äldre ska kunna vända sig direkt till utföraren, även de privata, istället för att få en professionell behovsprövning av en biståndshandläggare. Både med tanke på de stora vårdbehoven

bland äldre, etiska avväganden och kommunernas ansträngda ekonomi borde behov av vård, omsorg och stöd få gå före efterfrågan.

- Det framstår vidare inte som självklart att utredningens förslag leder till ökad jämlikhet där människor ges lika möjligheter och rättigheter. En nationell vägledning kan underlätta införandet och minska risken för en ökad ojämlikhet mellan kommuner.
- I övrigt vad gäller insatser utan föregående behovsprövning så välkomnar nämnderna att bestämmelsen ger kommunen befogenhet, inte skyldighet. Därigenom begränsas inte det kommunala självstyret.

19 Förtydligt barnrättsperspektiv

19.5.1 Samtal med barn utan vårdnadshavarens samtycke

Ett förtydligt barnrättsperspektiv finns som förslag i utredningen. Det innebär barnets rätt till fortlöpande information om sådant som är av betydelse i ärendet. Det införs även en kompletterande bestämmelse som anger att vid bedömningen av barnets bästa så ska hänsyn tas till barnets åsikter. Socialtjänstens möjlighet att genomföra samtal med barn utan vårdnadshavarens samtycke och utan vårdnadshavarens närvaro stärks. Insatser kan sättas in utan vårdnadshavarens medgivande. Utredningen föreslår att lämplig myndighet ges i uppdrag i att ta fram stödmaterial för sådana samtal under en förhandsbedömning. Placerade barn ska ges rätten till kontakt med föräldrar, syskon och andra närstående. Möjlighet till socialtjänstens uppföljning av ett barns situation efter avslutad insats eller efter beslut utan insats ska förlängas från två till sex månader. Utredningen föreslår att regeringen bör tillsätta en utredning om behovet av barnombud.

- Familjenämnden ställer sig bakom utredningens förslag.

20 Regleringen av äldreomsorgen

Utredningen vill inte ha en särreglering för äldreomsorgen. Sedan utredningen lämnats över så har regeringen i december uppdragit åt en utredare att föreslå en äldreomsorgslag (dir 2020:142). Uppdraget är att utreda långsiktiga förutsättningar, tydligt uppdrag samt sjukvård och medicinsk kompetens. Äldreomsorgslagen ska komplettera socialtjänstlagen med särskilda bestämmelser om vård och omsorg om äldre som bland annat ska innehålla bestämmelser om en nationell omsorgsplan. Utredningen ska också överväga och vid behov lämna förslag som stärker tillgången till medicinsk kompetens inom äldreomsorgen. Uppdraget ska redovisas i maj 2022.

- Vård och omsorgsnämnden avvaktar den tillsatta utredningen och kommenterar därför inte förslaget i detta slutbetänkande.

22 Ansvarsfördelning

22.3.2 Utredningens förslag är att göra en översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och regioner när det gäller missbruks- och beroendevården. Tydligare ansvarsgränser alternativt ett sammanhållet huvudmannaansvar skulle gynna den enskilde individen och bidra till en mer jämlik missbruks- och beroendevård.

- Familjenämnden ser positivt på förslaget

23 Förhållandet mellan socialtjänstlagen och annan lagstiftning

23.5.1 Ändring av gynnande beslut

Förslag i utredningen att införa en ny bestämmelse i socialtjänstlagen vilket gör det möjligt för nämnderna att, utöver det som regleras i Förvaltningslagen, ändra ett gynnande beslut om fortlöpande insatser vid väsentligt ändrade förhållanden som är hänförliga till den enskilde.

- Ovanstående välkomnas av nämnderna i Tomelilla. Det finns ärenden då framtida förhållande är svåra att förutse och där den enskilde oroas av tidsbegränsade beslut då framtiden blir mer oviss.

23.2.4 Utvidgad rätt för socialnämnden att delegera beslutanderätt

- Det är en viktig fråga som utredningen behandlar när det gäller rätten att delegera, nuvarande 10 kap. 4 § socialtjänstlagen. Det är angeläget och av vikt att så få som möjligt involveras i beslutsfattandet i sådana känsliga ärenden som paragrafen räknar upp. Utöver de uppräknade ärendetyperna behöver beslut om utreseförbud enligt 31 a § LVU tillföras den nya paragrafen.

24 Handläggning och dokumentation

24.7.3 Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ges i uppdrag att samordna föreskrifter och bedömningsinstrument så att en rättssäker och effektiv handläggning och dokumentation uppnås.

- Nämnderna tillstyrker förslaget då den stora och spridda mängden av regelverk, handböcker och bedömningsinstrument tar alltför mycket administrativ tid i anspråk som i stället borde komma den enskilde till del.